

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Autorka: Mgr. Hana Vančová, PhD.
Názov: Teaching English pronunciation using technology
Odbor: Odborová didaktika
Oponentka: Prof. PaedDr. Dana Hanesová, PhD.

(1) Zhodnotenie významu a originality problematiky

Autorka cieľ svojej práce s názvom „Teaching English pronunciation using technology“ definuje na s. 12 ako snahu „rozšíriť súčasné poznatky o výučbe výslovnosti pomocou technológií a o cieľoch nácviku výslovnosti stanovených vo vybraných učebniciach všeobecnej angličtiny, ako aj inšpirovať k ďalšiemu výskumu v tejto vednej oblasti“. Tieto ciele chcela autorka naplniť prostredníctvom výskumu názorov ako aj vlastných skúseností študentov s e-learningovým kurzom, a zároveň porovnaním cieľov výučby výslovnosti v učebniciach s národnými aj medzinárodnými štandardami v oblasti výučby/nácviku výslovnosti. Hoci druhý z cieľov nesúvisí natoľko s používaním technológií vo výučbe výslovnosti (názov práce), konštatujem, že autorke sa ňou definované ciele podarilo naplniť, a to dostatočne tvorivým spôsobom. Jej práca, podľa môjho názoru, je významným prínosom k progresívnemu posunu v oblasti odborovej didaktiky cudzích jazykov, konkrétne k objasneniu problematiky výučby či nácviku výslovnosti prostredníctvom technológií. Práca predznačuje možnosti a nevyhnutnosť nového pohľadu na spôsob nácviku výslovnosti v školách v SR.

Problematika, ktorú si Dr. H. Vančová iniciatívne zvolila, vyžadovala od autorky značnú mieru tvorivosti a mravenčej práce na viacerých úrovniach (analýza teoretických zdrojov, medzinárodných a národných štandardov, učebníc, dotazníkov študentov, pozorovanie výučby), a zároveň digitálne kompetencie na vyššej úrovni. Autorka je dobre zorientovaná v téme svojej práce – používa kľúčové zdroje domácej aj zahraničnej proveniencie, vrátane CEFR a ŠVP, viacero zdrojov je z rokov 2020 a 2021, čiže práca je postavená na tradičných aj najnovších zdrojoch, od autorov naprieč kontinentami.

(2) Formálna a etická stránka práce

Po formálnej stránke nemám pripomienky, grafická úprava, úroveň odborného jazyka, spôsob citovania metódou prvého mena a dátumu, zoznam bibliografických záznamov vyhovuje štandardom vedeckých prác. Etické hľadisko autorka napĺňa a) citovaním a odkazovaním na použité zdroje – nízkou úrovňou prekryvu (2,93% 'prekryv' podľa protokolu originality), b) zverejnením použitých anonymných dotazníkov vlastnej proveniencie pre študentov v prílohách práce, ktorým autorka v úvode práce aj vyjadrila svoje poďakovanie. Vzhľadom na stále silnejší dôraz na etickú stránku práce, snáď pre doplnenie všetkých uverejnených údajov by som si dovoľila autorku požiadať, aby sa počas obhajoby stručne vyjadrila k tomu, ako zabezpečila anonymitu dotazníkov (boli zasielané elektronicky?) a ako dosiahla súhlas respondentov s účasťou v akčnom výskume.

(3) Úroveň rozpracovania odbornej teórie

Teoretickú časť práce považujem za dôsledne spracovanú a originálnu vzhľadom na logické postupy, akými autorka sledovala v práci svoje hlavné myšlienky. Teoretické základy svojej habilitačnej práce autorka prezentuje v 1. a 2. kapitole.

Prvá kapitola rozoberá súčasné ciele výučby výslovnosti definované v súvislosti so CEFR (Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky, 2018). Kľúčovým pojmom, na ktorý sa autorka správne zameriava, je zrozumiteľnosť ako schopnosť porozumieť významu prehovoru (na rozdiel od požiadavky

na úroveň výslovnosti rodených hovoriacich), ktorá súvisí aj so zvyšovaním fonologickej uvedomelosti dosahovanej práve prostredníctvom výučby explicitne zameranej na problematiku výslovnosti. Oceňujem, že autorka zmieňuje aj ďalšie, často prehliadané faktory, ktoré sú dôležité pre správne porozumenie reči (úlohu počúvajúceho, šumy prostredia a pod.).

V druhej kapitole sa autorka venuje využitiu moderných technológií v nácviku výslovnosti. Autorka správne vychádza z požiadavky autonómnosti učiaceho sa, pričom predstavuje svoju tézu, že práve technológie – možno najmä v porovnaní s nízkym stupňom autonómie pri povinnej práci s učebnicami – umožňujú učiacim sa väčší rozmach a rozkvet vlastnej autonómie. Autorka poukazuje na možnosť využiť rôzne organizačné formy, ktorých implementácia v uplynulých rokoch zvlášť vystúpila do popredia a nadobudla nesmierny význam v čase novovzniknutých vzdelávacích potrieb škôl počas COVID-19 pandémie (najmä e-learning, blended learning a flipped learning). V poslednej podkapitole teoretickej časti sa autorka zameriava na problematiku na tzv. CALL (computer-assisted language learning) a konkrétne CAPT (computer-assisted pronunciation training) – na možnosti počítačovej výučby či nácviku výslovnosti, využitia automatického rozpoznávania reči a umelej inteligencie pri nácviku výslovnosti.

(4) Úroveň rozpracovania výskumu

Autorka aplikovala vo svojom výskume tri metódy, čím chcela naplniť princíp triangulácie metód zberu dát. Svoju tézu sa snažila dokázať prostredníctvom dotazníkovej štúdie, akčného výskumu a komparácie vzdelávacích dokumentov s výsledkami obsahovej analýzy učebníc, zameranej na ciele výslovnosti v učebniciach. Priebeh a výsledky svojho výskumu prezentuje v kapitolách 3, 4, 5. Ide v podstate o kvantitatívno-kvalitatívny výskum s prevahou kvalitatívnej interpretácie z dôvodu zdôvodniteľne menších vzoriek a tak s možnosťami deskriptívnej štatistiky.

Tretiu kapitolu začína autorka cenným prehľadom najnovších výskumov v problematike svojej práce. Následne prezentuje výsledky svojho dotazníkového výskumu (používajúc Likertove škály), ktorými boli názory študentov na kurz „Anglická fonetika a fonológia“ vyučovaný dištančne, t.j v podobe e-learningového kurzu. Okrem otázok na výhody/nevýhody online výučby výslovnosti autorka umožnila študentom otvorené sebareflexívne odpovede, prostredníctvom ktorých mohli študenti svoje názory dostatočne voľne vyjadriť. Hoci vzorka 88 študentov by bola vzhľadom na možnosti využitia dotazníka ako kvantitatívneho štatistického nástroja príliš malá, nakoľko však išlo o veľmi úzko, špecificky vymedzenú výskumnú vzorku (účastníci autorkou pripraveného online kurzu), je táto veľkosť vzorky v prípade kvalitatívne interpretovaného výskumu dostatočne saturujúca. Výsledky z dotazníkov sú veľmi zaujímavé a určite naznačujú do budúcnosti možnosti smerovania odbornej didaktiky výučby cudzích jazykov. Čo mi chýba v sumarizujúcich záveroch kap. 3.6 (s. 51) v 1. otázke, sú výhody online výučby pre denných študentoch (full-time), nielen pre externých (part-time). Po prezentovaní výsledkov autorka diskutuje so zisteniami predchádzajúcich výskumov.

Vo štvrtej kapitole, prezentujúcej samotný akčný výskum, popisuje autorka priebeh ňou vytvoreného e-learningového kurzu pre budúcich učiteľov angličtiny, v rámci ktorého boli využívané tri voľne dostupné online elektronické nástroje určené pre nácvik výslovnosti. Cieľom tohto akčného výskumu bolo zistiť, ako možno týchto učiteľov pripraviť na prácu s elektronickými nástrojmi pre nácvik výslovnosti. Opäť oceňujem vstup do tejto kapitoly v podobe stručného prehľadu zdokumentovaných spôsobov výučby výslovnosti využívaných v súčasnosti v rôznych krajinách, ako aj realistické konštatovania autorky vzhľadom na možnosti využívať jednotlivé e-nástroje učiteľmi (s.70). Konštatujem primeranú vzorku 33 účastníkov akčného výskumu. Pozitívne výsledky v prospech využitia týchto e-nástrojov sú rovnako zaujímavé pre teóriu aj prax odbornej didaktiky. Dôležité je autorkine poukázanie na nutnosť súladu využívania technológií s cieľmi vzdelávania (s.71).

Napokon v piatej kapitole autorka prezentuje výsledky kvalitatívnej obsahovej analýzy 3 sád učebníc pre výučbu angličtiny, vydaných rôznymi vydavateľmi a schválenými ministerstvom školstva SR, ktoré komparuje s požiadavkami národných vzdelávacích štandardoch (ako ich nachádzame v oficiálnych

školských dokumentoch). Cieľom analýzy bolo zistiť, v akom štádiu sú cieľové požiadavky v oblasti výslovnosti prezentované študentom prostredníctvom týchto učebníc. Oceňujem, že autorka neostáva len pri národných štandardoch, ale svoje zistenia zosúfľaduje s Európskym referenčným rámcom pre jazyky (CEFR). Vo svojej analýze postupuje dôsledne vedecky, pričom používa rámec kódov ako z ŠPÚ (z r. 2016), tak aj CEFR (2001 & 2018). Vďaka tomuto postupu sa jej podarilo zistiť potešiteľné údaje o možnostiach cyklického prezentovania javov súvisiacich s výučbou výslovnosti prakticky na takmer všetkých úrovniach CEFR (od A1 po C1) a o požiadavkách realizácie tejto výučby aj v oficiálnych vzdelávacích štandardoch SR. Na druhej strane zaradenie piatej kapitoly do práce s názvom „Teaching English pronunciation using technology“ pokladám z formálno-obsahového hľadiska za významovo čiastočne posunutú. Táto kapitola sa obsahovo nie celkom prelína so zameraním práce na prepojenie výučby výslovnosti prostredníctvom technológií, definovaným v názve práce. Tým pádom je diskutabilné aj jej použitie pre podporu triangulácie metód. Pokiaľ by sme vzali túto kapitolu samostatne, prináša zaujímavé zistenia, a už samotné upriamenie na štandardy v oblasti výslovnosti a ich odraz v učebniciach je dobrým východiskom pre plánovanie nácviku výslovnosti akoukoľvek formou. Možno by sa habilitantka mohla k tomuto stručne v obhajobe vyjadriť: Ako by ste Vy (učitelia) mohli využiť túto kapitolu v prospech hlavnej tézy svojej práce?

V záverečnej časti autorka prináša súhrn svojich zistení a snáď až príliš stručné 3 odporúčania pre výučbu výslovnosti pomocou technológií.

(5) Otázky pre habilitantku

1. V práci poukazujete na príklady/či názory študentov, že kurz, ktorý bol pôvodne vyučovaný tradične (face-to-face), mal nižšiu kvalitu, keď bolo potrebné vyučovať ho formou e-learningu (prostredníctvom technológií). Aké hlavné teoreticko-didaktické závery by ste definovali, ktoré by umožnili sa tejto strate kvality vyhnúť? Skúste ich orientovať na oba CAPT modely – zdôrazňujúce ako presnosť (accuracy), tak aj plynulosť (fluency) – z Vašej strany 31.
2. Na s. 47 konštatujete, že v online výučbe študentom najviac vyhovovali e-prednášky, semináre už menej. Aké závery vyplývajú z Vašej práce pre budúcu, dúfajme, hybridnú formu výučby? Skúste sa zamerať na možnosti prednášok/seminárov/cvičení.

(6) Záver

Habilitačnú prácu Mgr. Hany Vančovej, PhD. hodnotím ako prínos pre rozvoj vedného odboru Odborová didaktika a zároveň ako zdroj námetov pre odborníkov v oblasti cudzojazyčného vzdelávania, či už samotných tvorcov kurikula na štátnej úrovni, ako aj metodikov, didaktikov a v konečnom dôsledku samotných študentov učiacich sa jazyky. Na základe vyššie uvedeného v textovej časti posudku konštatujem, že habilitantka má predpoklady ovplyvňovať ďalší rozvoj vedného odboru.

Predložená habilitačná práca spĺňa definované požiadavky na tento typ práce, a preto ju **odporúčam k obhajobe**. Zároveň odporúčam udeliť habilitantke vedecko-pedagogický titul **docentka** v študijnom odbore Odborová didaktika.

V Banskej Bystrici 21.12.2021

Prof. PaedDr. Dana Hanesová, PhD.